

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

EETU ry yhtyy esityksen sisällön henkeen. Kannatamme digitaalisen henkilöllisyyden käyttöön-ottoa, koska se voi tuoda selkoa paitsi vahvan tunnistautumisen palveluihin, myös lisääntyvään määrään verkossa tapahtuvia kirjautumisia. Huomautamme kuitenkin esityksen ongelmallisuudesta etenkin tehdyn esteetömyysarviointin suhteen.

KOMMENTIT ESITYKSEN TAVOITTEISTA JA EHDOTETUISTA RATKAISUISTA YLEISESTI

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyydestä

Digitaalisella henkilöllisyydestä todistuksella on mahdollista sujuvoittaa asiointia, jossa tunnistautuminen on tarpeellista. Se myös vähentää mahdollisuutta asiakirjaväärä-
nöksiin etenkin vahvan tunnistautumisen tilanteissa.

Digitaalisen henkilöllisyydestä todistuksen tulisi olla maksuton itsessään myös tilanteissa, jossa henkilö ei hae sitä passin tai henkilökortin yhteyteen. Henkilöllisyyden todistaminen tapahtuu tälläkin hetkellä sähköisessä asioinnissa niin monella tapaa, ettei maksullisuus saisi olla esteenä tunnistautumisen mahdollisuudelle. Laki-esityksessä esitetään, että tunnistautuminen olisi palvelujen tarjoajille maksutonta, joten sen tulisi olla myös palvelujen käyttäjälle myös ensitunnistamisen jälkeen maksutonta.

Esityksen mukaisen ehdotuksen mainitaan esityksen sivulla 38 mainitaan, että "Ehdotuksen arvioidaan edistävän kansalaisten yhdenvertaista asemaa yhteiskunnassa, vaikka käytännössä kansalaisten mahdollisuudet käyttää digitaalista henkilöllisyydestä todistusta voivat olla erilaisia johtuen ratkaisun käyttämiin liittyvistä vaatimuksista sekä taloudellisista tai henkilön fyysisistä toimintaedellytyksistä johtuvista syistä."

EETU ry huomauttaa, että edelleen on olemassa juuri esteellisyttä ja epätasa-arvoa digitaalisten ratkaisujen käyttöasteessa ja -mahdollisuudessa perustuen käyttäjän valmiuksiin ja mahdollisuuksiin käyttää hänelle vierasta ja uutta teknologiaa. Tämä esitys tunnistaa tämän ongelman, muttei usko sen lisäävän epätasa-arvoa, muttei myöskään anna tälle arviolle riittävää perustetta.

Nykyisellään esimerkiksi vanhimpien ikäluokkien keskuudessa on iso määrä ihmisiä, joille digitaalisen teknologian käyttö on edelleen vierasta ja ajoittain jopa mahdotonta. Esityksessä mainitaan, että "suurin" osa laitteista sisältää mahdollisuuksia tehdä käyttämisestä esteettömämpää. Valitettavasti EETU ry:ssä emme pidä "suurinta" osaa riittävänä määränä, kun puhutaan luotettavasta tunnistautumisesta elintärkeänä teknologisenä elementtinä.

Eläkeläisten +60-barometrin mukaan (Yli 60-vuotiaiden hyvinvointi ja arki 2021, Eläkeläisliitto ja Tutkimustie Oy) digitaalisiaatio syrjäyttää kaikkein ikääntyneimpiä. Yli 40 prosentin tutkimukseen osallistuneista on jäänyt jopa joitakin viranomaispalveluita käyttämättä, koska asiointi on digitaalista. Vain puolet vastanneista on onnistunut täyttämään veroilmoituksen ja tarkistamaan oman veroehdotuksensa digitaalisesti. Yli puolet vastanneista kertoi tarvitsevänsä apua digitaalisten palvelujen käytössä, mutta kaikille ei ole apua tarjolla.

Esityksessä mainitaan, että etenkin siirtymävaiheessa on riskinä, että joillekin kansanryhmillä tulee olemaan haasteena uuden teknologian selkeä omaksuminen. Esitys mainitsee, että tätä riskiä voidaan hallita esimerkiksi viestinnällisin keinoin. Emme pidä tätä kuitenkin riittävänä vakuutuksena asioinnin sujuvuudesta. Korostamme myös sitä, että nykyisellään etenkin viranomaisten kanssa asioidessa jopa käyntiasiointi voi aiheuttaa haasteita kenelle tahansa, riippumatta teknologisten taitojen tasosta. Emme voi sallia, että tunnistautumisen suhteen Suomessa oltaisiin valmiita hyväksymään joidenkin kansalaisten putoaminen uudistuksen ulkopuolelle.

Ymmärrämme tarpeen ja tahdon uudistukselle, mutta tiedostamme merkittävässä määrin sen selkeät puutteet yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineistä

Korvaavana tapana digitaaliselle henkilöllisyydestä todistukselle esitetään luonnollisen henkilön tunnistusvälineitä. Ehdotamme, että tämän rat-

kaisun tulee olla maksuton käyttäjälle. Samoin myös sen käyttöä tulee korostaa palvelutarjoajien keskuudessa, jotta mitään palvelua ei tarjota tarpeettoman ensisijaisesti vain digitaalista henkilöllisyyttä käyttäville henkilöille.

KOHDENNETUT KYSYMYKSET VAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TARKENTAMISEKSI JATKOVALMISTELUN AIKANA (LAUSUNNONANTAJA VOI VALITA ITSELLEEN SOVELTUVAT TEEMAT)

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

Huomautamme samaa kuin edellä tässä lausunnossa, että emme pidä "suurinta" osaa riittävänä määränä laitteiden esteettömyydessä, kun puhutaan luotettavasta tunnistautumisesta elintärkeänä teknologisenä elementtinä.

Sekä digitaalisen henkilöllisyydestä todistuksen että luonnollisen henkilön tunnistusvälineen tulee toimia samanarvoisesti ja saumattomasti kaikilla tunnistautumista vaativilla alustoilla ja palveluntarjoajilla. Digitaaliselle tunnistautumiselle vaihtoehdon turvaaminen on ihmisoikeuskysymys. Kyseessä ovat osallisuuden ja oikeusturvan toteutumisen kannalta välttämättömät palvelut, kuten esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelut, Kela-asiointi, verotukseen liittyvä asiointi sekä asiointi poliisilla ja pankeissa.

MUUT KOMMENTIT

Digitaalinen tunnistautuminen koskettaa yhä enemmän myös yhdistyksiä, ja uudistus voi aiheuttaa hallinnollista taakkaa etenkin pienille yhdistyksille. Viranomaisasioinnin ja se edellyttämän tunnistautumisen valtuutukseen tulee olla vaivatonta myös pienen yhdistyksen satunnaisen asioinnin näkökulmasta.

Tunnistautumisessa on myös otettava huomioon esimerkiksi se, että monissa yhdistyksissä nimenkirjoittajia on kaksi yhdessä. Digitaalisen henkilöllisyydestä todistuksen ja luonnollisen henkilön tunnistusvälineen tulee toimia tässäkin yhteydessä saumattomasti yhdessä.

Sitkeä, luja ja periksi-antamaton –

Mänty vanhusasiavaltuutetun toimiston tunnuksen

EKL:n valtuuston kokous Käpylän työväentalolla 28.4.2022 sai vieraakseen etäyhteyden välityksellä vanhusasiavaltuutettu Päivi Topon. Hän esitteli vanhusasiavaltuutetun toimenkuvaa ja ajankohtaisia kysymyksiä. Niistä voi lukea tarkemmin Eläkkeensaaja-lehden edellisestä numerosta.

Vanhusasiavaltuutetun toimisto on saanut oman graafisen ilmeen. Päivi Topo kuvaa sen syntyvaiheita:

- Tunnuksessa on täysikasvuinen mänty. Idean kehittyä lähti lapsiasiavaltuutetun tunnuksesta, jossa on puhekeamassa oleva lehti. Korkeaan ikään selviytyminen on vaatinut paljon sitkeyttä, lujuutta ja periksiantamattomuutta. Mänty kuvastaa resilienssiä, sopeutumista hankaliinkin olosuhteisiin. Muutosjoustavuus on tuossa iässä vahva.

EKL:n toiminnanjohtaja **Timo Kokko** avasi kysymysoisioin.

- Me EKL:ssa olemme ilolla seuranneet sitä, kuinka olet aloittanut työsi ja mediassa esiin nostamiasi tavoitteita. On ollut todella mukava lukea, että ne ovat aivan yksi yhteen EKL:n ja myös eläkeläisjärjestöjen yhteisten tavoitteiden kanssa. Me ovat yhteisiä tavoitteitamme ja meillä on yhteistyön sarkaa varmasti tulevaisuudessa.
- Nyt kun maahamme on saatu valtakunnallinen vanhusasiavaltuutettu, olisi seuraavan askeleen oltava tuleville hyvinvointialueille saatavat vanhusasiemiehet. Tämä asia on kirjattu myös tavoiteohjelmaamme.
- EKL:n mielestä hyvinvointialueilla tarvitaan nyt ikääntyneiden arjen tuntevat vanhusasiemiehet. Heidän tehtävänään olisi alueidensa ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämistoimenpiteiden ja palvelujen saatavuuden seuranta, laadun valvonta sekä niistä raportointi. Tehtäviin kuuluisi myös ikääntyneen väestön neuvonta ja ohjaaminen palvelujen äärelle.
- Vanhusasiemiehet toimisivat tiiviissä yhteistyössä vanhusneuvostojen sekä alueellaan toimivien ikäihmisiä edustavien järjestöjen kanssa. He olisivat myös oiva työruokkanen ja apu vanhusasiavaltuutetulle.
- Mitä mieltä olet tästä meidän kannastamme ja kannattaisitko vanhusasiamiesten saamista jokaiselle hyvinvointialueelle?

Päivi Topo, vanhusasiavaltuutettu vastaa:

- Tarve on ilmeinen. Taloudelliset paineet ovat suuret. On todella tärkeää, että palvelutaso, joka nytkin on jo liian alhainen, ei menisi ainakaan alaspäin tässä muutostilanteessa. Tämä koskettaa kaikkia hyvinvointialueita.
- Luin kiinnostuneena esityksenne ja mietin, mitä se tarkoittaisi käytännössä. Se merkitsee myös rahallista pönöystä. Tiedämme hyvin vähän siitä, miten alueelliset vanhusneuvostot alkavat toimia. Tapasin suurimpien

Ryhdy seuraamaan vanhusasiavaltuutettua:

Twitter:
@vanhusasia

Facebook:
vanhusasiavaltuutettu

kaupunkien vanhusneuvostojen esittelijöitä. Alueet ja alueelliset vanhusneuvostot lähtevät toimimaan hyvin erilaisista lähtökohdista. Joissakin se näyttää lähtevän hyvin käyntiin ja joissakin on vaikea saada aitoa vaikuttamistyön mahdollisuutta.

- Jäin miettimään, mikä olisi vanhusasiamiesten suhde palvelujärjestelmään, jossa HYTE-ammattilaiset ovat vastuussa palveluista ja vanhusneuvostot ovat siellä edunvalvoja. Kummalle puolelle tämä asetuisi: asetuisiko se vanhusneuvostojen edunvalvontatyön osaksi vai palvelujärjestelmän neuvonta- ja palveluiden osaksi? Tuskin se voi olla molempia. Tuo on tärkeä miettiä läpi, mutta idea on hyvä ja ajankohta on erinomainen tälle ulostulolle.

- Kiitoksia! Me jatkamme jumppaamista tämänkin asian suhteen, Timo Kokko kiitti Topoa ja heitti kysymysvuoron valtuutetuille.

Jukka Kim, Satakunnan piiri:

- Onko digiyhteiskunnassa huomioitu ikäihmisten osaminen, tietotaito, neuvottelukyky ja asiointien järjestelytaito paikallisella tasolla. Voisiko sitä tuoda vielä enemmän esiin?

Päivi Topo:

- Digitalisaatioasia etenee hurjalla vauhdilla. On esitetty, että Kela-kortti menisi digitaaliseksi. Se kuvastaa hyvin sitä, että digitaalisten ajatellaan olevan peruskansalaistaito.

Meillä on noin 1,3 miljoonaa yli 65-vuotiaasta.

- Osalla digitaalitoid pöyryvät yllä työelämän avulla. He pysyvät sinnittelemään näiden muutosten kanssa. Mielestäni digitaalitojen turvaaminen pitää ottaa julkisen vallan velvoitteeksi.

- Kun asiat menevät digitaaliksi, niin ihmiset, jotka muuten voisivat olla itsenäisiä, tulevatkin riippuvaisiksi muuten avusta. Ja vain sukupolvensa vuoksi. Me rakennamme syrjäytymistä ja riippuvuutta, jos tarjolla ei ole mahdollisuuksia, joiden avulla digitaaloissa voi pysyä kiinni ja oppia niitä elämän loppuun asti.

- Julkisen vallan on aika ottaa vastuu digioppimisesta. Toivon, että kirjoihin ja kansiin saataisiin edes se, että julkisen vallan velvollisuus on varmistaa, että tällaista opastusta on saatavilla.

Aaro Lahtinen, Keski-Suomen piiri:

- Hyvinvointialueen vanhusneuvostot ovat järjestäytymässä ja aloittamassa toimintaansa. Olisi hyvä, jos olisi koordinoija tai yhdyshenkilö, kenties ulkopuolinen, joka voisi vähän katsoa, että vanhusneuvostoita ei tulisi pelkkää leimasinta.

Päivi Topo:

- Tästä on helppo olla samaa mieltä!

Risto Örling, Oulun piiri:

- Meidän alueellamme on meneillään kovat neuvottelut vanhusneuvoston jäsenistä.

Ohjeena on, että yksi henkilö joka kunnasta. Meillä on 30 kuntaa. Valintaa vaikeuttaa myös se, että pitää olla yhtä monta naista ja miestä. Oulun väkimäärä on noin puolet koko maakunnan väkimäärästä ja silti on vain yksi edustaja. Sama määrä, kuin alle tuhat asukkaan Hailuodosta.

Päivi Topo:

- Kun tapasin suurimpien kuntien vanhusneuvostojen esittelijöitä, niin muistaakseni Turun seudulla rakenne on erilainen: Turulla on enemmän jäseniä vanhusneuvostossa.

- Ihmisoikeuskeskuksen tekemässä selvityksestä kävi ilmi, että vanhusneuvostojen toiminnassa erot ovat suuria. Joissakin kunnissa vanhusneuvosto oli kuin tiedoksaannin paikka ilman vaikutusmahdollisuutta. Tästäkin kuulen mielelläni, jos teillä on toivomuksia vanhusasiavaltuutetun suuntaan.

- Yksi seuraavista askelistaani on yrittää ymmärtää, miten vanhusasiavaltuutettu voisi olla tukemassa vanhusneuvostoa ja kunnissa ja hyvinvointialueilla. Ei niin, että täältä tulisi kaadettuna suurta viisautta vaan, että löytyisi keskinäisen oppimisen paikkoja.

Mirja Jenérus, valtuuston puheenjohtaja, Uudenmaan piiri:

- Kunnat pyrkivät säästämään omaishoitajien lakisäätöiden vapaitten järjestämisestä. Kunnilta haluaisin kysyä, paljonko kustannuksia tulee lisää, jos omaishoitaja ei enää jaksa ja

hoidettava joutuu ympärivuorokautiseen hoitoon? Kustannuksia olisi hyvä vertailla.

Päivi Topo:

- Tämä omaishoitajajärjestelmä on valtavan edullinen. Tiedämme liian vähän, mitkä ovat erilaisten tukipalveluiden inhimilliset ja taloudelliset kokonaisvaikutukset. Suomessa tehdään liian vähän tutkimusta tästä aiheesta. Myös sellaisia kokeiluja tehdään liian vähän, joissa seurattaisiin systemaattisesti, mitä vaikutuksia tukipalveluilla on.

Inga-Maija Hyppölä, Hämeen piiri:

- Palaan vanhusneuvosto-asiaan. Lakisäätöisinä niiden pitäisi olla tiedon alkupäässä eikä loppupäässä.

- Se on pakollinen, joten se perustetaan, mutta sillä ei ole oikeuksia tai osallistumisoikeuksia. Ainakaan Päijät-Hämeessä ei tilanne näytä hyvältä. Siellä virkamiehet ovat esimerkiksi jo määritelleet, kuinka monta kokousta voidaan vuodessa pitää. Toivoin, että EKL ja vanhusasiavaltuutettu panostaisivat tähän nyt heti, sillä nyt näitä asioita lyödään loppuun. Kun strategiat ja hallintosäännöt on tehty, niin niitä on jo vaikeampi muuttaa.

Päivi Topo:

- Todella tärkeät asiat nostit esiin. Kiitos tästä!

Aarno Järvinen, Uudenmaan piiri

- Kun ryhdytään tekemään yhteisiä kriteeristöjä hyvinvointialueille ja ryhdytään tasamaan kuntakohtaisia eroja, niin kiristetään kriteereitä säästöjen toivossa. Kun Keusote-kuntayhtymää perustettiin, niin samalla yhdenmu-
kaistettiin ja tukenettiin kriteereitä. Useilta kymmeniltä omaishoitajilta päättyivät sopimukset.

Päivi Topo:

- Hyvinvointialuetta muodostavat kunnat ovat lähteneet hyvin eri tilanteista ja juuri tällaisia riskejä on olemassa. Omaishoidon kriteerit, omaishoidon tuki ja monta muutakin riskin paikkaa. Osa palveluista on määrärahasidonnaisia: toisissa kunnissa on satsattu enemmän ja siellä on saanut paremmin tarpeita vastaavia palveluita ja toisissa taas ei. Mitä näiden kanssa tehdään? Siinä mielessä tämä teidän avauksenne on hyvä.

- On kestävämpiä, että meillä on erilaisia käytäntöjä eri puolilla maata. Se ei ole yhdenvertaista missään tapauksessa. Nämä asiat ovat mielelläni, kun mietin ehdotustanne alueellisista vanhusasiamehistä, tai millä nimellä niitä nyt sitten kutsuttaisiin.

- Toivon teiltä evästyksiä ja kommentteja tähän tehtävään. Tervetulleita ovat myös kommentit siitä, miltä vanhusasiavaltuutetun ensiaskeleet tässä virassa näyttäisivät.

Teksti ja kuvat: Anneli Velho

Ilmastomuutos = Ilmastokriisi

**Nakkilan Eläkkeensaajat otti härkää sarvista ja ravisteli ulos kaiken mahdollisen kipeästä ja meitä kaikkia koskettavasta aiheesta – ilmasto-
muutoksesta. Olimme Eläkkeensaajien järjestökentässä ensimmäisinä tämän tulikuuman aiheen parissa.**

Doseetti Jouko Jokisalo esiintyy

Kahvipöydässä kuunneltiin globaalia asiaa, kaikki yhdessä

Mistä me puhumme?

Asiantuntijaksi Ilmasto-
muutos ja ikäihmiset -tilaisuuteen olimme kutsuneet doseetti **Jouko Jokisalon**. Hän asetti aiheen heti oikeaan mittakaavaan ja siirtyi käyttämään termiä ilmastokriisi. Se kuvaa hänen ja monen akateemisesti oppineen mielestä ongelmaa paremmin.

Jokisalo nosti heti aluksi esiin kaksi suurta teesiä:

1. Ensi kertaa ihmiskunnan historiassa aika on rajallinen suure. Maailmanlaajusten nettopäästöjen täytyy pudota nollaan vuoteen 2050 mennessä.
2. Päästöjen rajoittaminen seuraavan vuosikymmenen kuluessa edellyttää historian suurinta operaatiota.

Pelottavat faktat

Vuoden 1945 jälkeen syntyneet sukupolvet ovat ihmiskunnan kultapossukerhon jäseniä. Tuo joukko ihmisiä on käyttänyt maapallon energia- ja raaka-ainevarantoja yhtä paljon, kuin kaikki sukupolvet yhteensä ennen heitä.

Saimme kuulla Nakkilan liikuntakeskuksella painavaa asiaa. Yleisö seurasi alustusta keskittyneenä ja vakavana. Olemme niin laajan ongelman edessä, että enää ei auta maastopalon tai edes oman talon sammuttaminen. Lyhyesti: koko maailma on jo liekeissä ja matkalla tuhoon.

Jouko Jokisalon alustus sisälsi paljon tietoa ja sitä oli helppo seurata. Faktat pysäyttivät meidät moneen kertaan hurjien ja käsittämättömien tosiasioiden keskelle. Ei epäilystäkään siitä, kuinka vakavan asian kanssa ollaan tekemisissä.

Mitkä ovat tämän globaalien ongelman perimmäiset vaarat? Alustaja todella tiesi, mistä puhui. Ilmastokriisi on niin valtava asia, että se koskettaa samanlailla kaikkia: ihmis-, eläin-, kasvikuntaa sekä kaikkia mereneläviä planktoneista koralliriuttoihin.

– Etelämanner ja pohjoisnapa ovat myös valtavan katastrofin armoilla. DDT on siitä yksi esimerkki. Hyönteismyrkky DDT:ta käytettiin 1950-luvulla yleisesti pelloilla, mutta ei pohjois- eikä etelänavalla. Silti tästä myrkystä löytyy tänäkin päivänä merkittäviä jäämiä näiltä alueilta, Jokisalo totesi.

Miksi ollaan tässä?

Alustuksessaan Jokisalo kuvasi sitä, kuinka tähän on tultu ja miten ilmastokriisin vaikutuksia on vääristelty vuosikymmenten ajan. On pelattu, niin sanotusti, kaikki aika pois kellosta.

Tämän kaiken takana ovat isot kansainväliset öljy-yhtiöt. Suuriman vastuun päästöistä vuoden 1984 jälkeen kantavat BP, Chevron, ExxonMobil, Saudi Aramco, Gazprom ja Shell sekä öljyntuottajamaat valtavine fossiilisten polttoaineiden tuotantolukuineen ja niihin upotettuine järjettömien rahasummineen.

Vääristelyllä ja suoranaishella pimentämisellä luotiin suunnaton määrä fiktiivistä informaatiota, joka kaataa maailman ekoyrjelmän. Tutkimustuloksilla yhtiöt peittelivät ja vääristelivät todellista ympäristön tilaa ja niitä käytettiin härskesti yhtiöiden

omien tarkoituksien ajamiseksi.

Nyt on jo myöhäistä ja meidän täytyy toimia niin, että asioihin saadaan vauhtia.

Meidän tulee asettaa kaiken etusijalle talousjärjestelmä, jossa luovutaan jatkuvan taloudellisen kasvun ideasta. Pyrkimykset ja puheet hiilineutraaliin yhteiskuntaan ovat nekin pilvenhattaroita, sillä tänään poltamme hiiltä 80 % enemmän kuin vuonna 2000.

Ilmastokriisi ja eläkkeensaajat

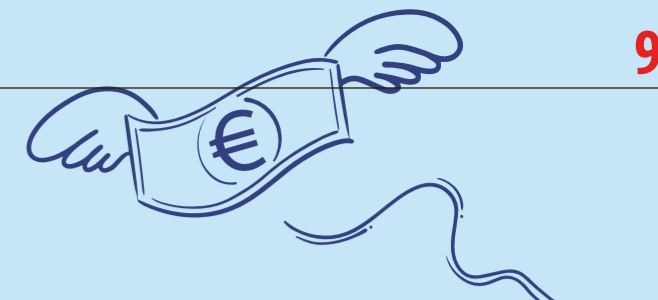
Jouko Jokisalo, itsekin eläkeläinen, nosti esiin huolensa siitä, miten merkittävä vaikutus ilmastokriisillä on eläkeläisiin ja muutoin heikommassa asemassa oleviin henkilöihin. Nyt jo tiedetään, että ilmastokriisi lisää sosiaalis-taloudellista eriarvoisuutta. Puhutaan ilmastokriisin kastijärjestelmästä.

Ikäihmisiä menehtyy tulevaisuudessa yhä enemmän ja useammalla mantereella hengityselinsairauksiin, sydän- ja verisuonitauteihin, allergioihin ja yliptikiin helleaaltoihin. Kehityksessä on heikon terveyden ja vaatimattoman tulotason ikäihmisillä edessään kurjat ajat. Heitä on puolet maapallon väestöstä ja he tuottavat maailman kasvihuonekaasuista 10 %.

Ilmastokriisillä on valtavia sosiaalisia vaikutuksia ja ne heijastuvat voimakkaasti yhteiskuntaan. Tässä vaiheessa kaikkea ei voida vielä enustaa, sillä asiasta on vasta vähän tutkimustietoa.

Mikä neuvoksi?
Ilmastokriisi ei kosketa pelkästään ikäihmisiä. Se on globaali ongelma, joka koskettaa kaikkia maapallon asukkaita. Pahiten se osuu heikossa taloudellisessa asemassa oleviin ja sitä

Teksti ja tapahtumakuvat:
Jukka Kim, puheenjohtaja,
Nakkilan Eläkkeensaajat

Mihin katosivat rahat?

Oli kaunis elokuinen iltapäivä, kun astelin postilaatikoille. Sieltähän ne löytyivät, odottamani lehdet. Lehtien lisäksi laatikossa oli tuttavan rouvan muuttoilmoitus. Siinä sanottiin hänen muuttavan tyttärensä asuntoon elokuun puolivälin ja lokakuun puolivälin väliseksi ajaksi. Ihmettelin itseni, miksi rouva muuttaa? Vein muutosta kertovan lapun heidän postilaatikkoonsa, matka kun ei ollut kovin pitkä.

Parin kolmen päivän päästä muuttavan rouvan mies soitteli, että tarvitsisi apua tietokoneasioissa. Kun tietokoneasiat oli hoidettu, kävimme teelle. Siinä jutustellessamme kysäisin ohimennen, miksi rouva muuttaa?

Taloon laskeutui hiljaisuus. Mies ei tiennyt mitään, eikä rouvakaan ollut oikein perillä asiasta, ei ainakaan sillä hetkellä. Kului pari kolme viikkoa ja jopa alkoi tulla selkoa asiaan. Rouvan tytär oli käyttänyt äitinsä tietoja hyväkseen. Hänellä oli käytössään äitinsä pankkitunnukset. Niiden avulla hän oli ottanut pikavippejä ja lainoja. Tätä kirjoittaessani niitä on tullut ilmi jo noin 40 000 euron edestä. Summa saattaa vielä kasvaa. Kaikki lainat oli otettu laskin nimiin. Tytär oli tehnyt osoitteenmuutoksen siksi, että äidin ja perintäkirjeet tulisivat hänen osoitteeseensa eivätkä äidille.

Tästä alkoi melkoinen hullunmylly. Muuttavan rouvan miehen piti muun muassa tehdä rikosilmoitus. Miehen kertoman mukaan pahimpia olivat kärjäreiokeiden yksipuoliset tuomiot ja niiden edellyttämät vastaamiset. Koska tytär oli tehnyt osoitteenmuutoksen äidilleen, niin "muuttavalla rouvalla" eikä hänen miehellään ollut mitään tietoa näistä posteista. Jos niihin ei vastata ajallaan, niin haaste- ja ulosottomiehet tulevat kotiovelle.

Tytär oli väärentänyt äitinsä nimen kaikenlaisiin papereihin tai ottanut äidiltään nimikirjoituksen selvittämättä tälle, mistä oli kysymys ja mihin allekirjoitusta tarvitaan.

Muuttava rouva oli ollut noin kymmenen vuotta sitten osastolla hoidossa mielen terveyden takia ja on edelleen mielen tervespötiläs.

Osastohoidon aikana tytär oli hoitanut äitinsä pankkiasioita tämän pankkitunnusten avulla siten, että olikin käyttänyt kaikki rahat omiin kuluihinsa.

– On arvioitu, että tytär on käyttänyt koko tänä aikana äitinsä rahoja kaikkiaan noin 50 000–100 000 euron edestä. Tässä summassa ei ole vielä mukana alussa mainitut pikavipit. Jopa omaishoitorahat tytär oli kääntänyt itselleen ja käyttänyt ne omiin menoihinsa, kertoi muuttavan rouvan mies.

Äiti kuitenkin uskoi tyttärensä ja antoi hänen hoitaa asioitaan vuoden 2021 elokuulle asti, vaikka viitteitä väärinkäytöksistä oli ollut jo vuosien ajan.

Selvisi, että tytär oli tehnyt äidilleen vuonna 2021 ainakin neljästä kuuteen kertaa postin kautta tilapäisen muuttoilmoituksen. Kaikki äidin laskut ja karhukirjeet olivat menneet niinä aikoina tyttärelle.

Lopulta postinjakajalle kävi virhe: he jakoivat vahingossa rouvan muutosta kertovan lapun meidän postilaatikkoomme.

Kärjäreioikeus oli tehnyt yksipuolisia päätöksiä rouvalle eri firmojen saatavista. Niihin ei voitu vastata, koska tiedoksiannot menivät tyttärelle, eikä hän tuonut niitä äidilleen nähtäväksi. Äidin aviomies (tytär on rouvan edellisestä avioliitosta) ei myöskään saanut tietää niistä.

– Olisin varmasti laittanut heti pelin poikki, ainakin näistä pankkiasioista, kertoi muuttavan rouvan mies.

Mitä voimme oppia tästä? Vaikka on kyseessä omainen, ei kannata kovin helposti antaa omia pankkiasioitaan hänen hoidettavakseen. Osoitteenmuutoksen voi tehdä helposti toisen nimissä hänen pankkitunnustensa avulla.

Tässä tapauksessa luottoja oli otettu eri pikavippifirmoista ja vieläkin ei tiedetä luottojen kokonaismäärää. Avoimena on myös, mitä muita toimia on tehty äidin nimissä. Toivotaan, että rikosilmoituksen teko auttoi ja poliisi saa tutkinnoissaan kaiken selville.

Viranomaisten kiireet ovat tunnetusti hitaaita. Varsinkin nyt, kun Digi- ja viestintävirasto on asioissaan melkoisen huonossa jamassa. Siellä ei asioiden hallinta ole ollut yhdistymisen jälkeen oikein hallussa.

Nyt, neljän kuukauden jälkeen, on rouvalle haettu ja saatu edunvalvoja. Tällaista ei enää pääse jatkossa tapahtumaan. Opastuksena kaikille: mietтікää, kenelle annatte asioidenne hoidon ja pitäkää huoli, että valvotte itsekin asioitanne. Jos ei ole voimavaroja itse pitää huoli asioista (pankkiasiat), niin ottakaa aikakin kaksi tahoja asioita hoitamaan.

Joskus voi postiaikin kiittää, kun tekevät virheitä...

Valto Salonperä, tiedottaja, EKL:n Oulun piiri

• Muuttoilmoituksen voi tehdä netissä tai paperilla – katso Postin ja Digi- ja väestötietoviraston vinkit tietoturvan parantamiseen: bit.ly/posti_vinkit

Elän hyvää elämää

Samana vuonna eli 1962, kun Eläkkeensaajien Keskusliitto perustettiin, vastavalmistunut merkonomi Maj-Len Rehmal oli töissä Strömbergin konttorissa Vaasassa. Hänen aviomiehensä, äitinsä, isänsä ja kaksi veljeään työskentelivät Strömbergin tehtaalla.

Maj-Lenille eläkkeelle lähtö tuli vähän yllättäen. Hän oli ollut Liikeliiton, Liikealan ammattiliiton ja myöhemmin Palvelu-alojen ammattiliiton Pamin puheenjohtaja kaikkiaan kuusitoista vuotta ja muuttanut perheineen työn takia Vaasasta Helsinkiin.

– Moni kyseli minulta iän karttuessa, mitä aiot tehdä, kun jätät eläkkeelle. Rehvastelin, että rupean miettimään sitä sitten, kun en enää tee töitä. Mutta kaikki romahtikin, kun työtä ei enää ollut. Olin hyvin allapäin. Ratkaisuna kaikkeen muutin pieneen mökkiin Nurmijärven perukoille, tutun hevostallin pihaan. Olimme tyttärieni kanssa harrastaneet hevosten hoitoa ja ratsastamista jo vuosia. Tallin omistajan koiran kanssa tein pitkiä lenkkejä ja pohdin uutta elämäntilannetta.

– Liittopuheenjohtajana ollessani olin pitänyt itsestään selvänä, että eläkeläisjärjestöt huolehtivat eläkkeensaajien asioista ja ammattiliitot työssä yhdistyksiin. Itse en sinne omatoimisesti mennyt. Kun olin muuttanut takaisin Helsingin Pitäjänmäelle ja opetellut uudelleen olemaan ihmisten kanssa, ehdotti Pitäjänmäen

Eläkkeensaajien puheenjohtaja liittymistä yhdistykseen ja kertoi samalla, että Pitäjänmäellä toimii Eläkeläisille tarkoitettu Korttelikerho.

Maj-Len Remahl on ollut valmis hoitamaan tehtävää, kun yhdistyksessä on tarvittu vaikkapa hallituksen jäsentä, varapuheenjohtajaa, matkavastaavaa, joulumuoria, mannekiinia, sketsin esittäjää, jumpan vetäjää, kuljetusapua, myyjäisväkeä tai virallisten kokousten sihteeriä. Hän on myös innokas joogaaja, jumppaaja ja kuntosalilla kävijä.

– Olen saanut yhdistyksestä paljon ystäviä ja uutta sisältöä elämään. Tiedostan, että olen vanha, täytän tänä vuonna 80 vuotta. Koen eläväni hyvää elämää. Elämässä on tarjolla kaikenlaista.

Toisten tapaaminen tekee hyvää

Mitä teen lisääntyneellä vapaa-ajalla ja mitä oikeasti haluan tehdä? Miltä minun elämäni kokonaisuudessa näyttää? Eläke oli lähestymässä ja Riitta Pihl pohti tulevaa.

– Pelkäsin jääväni kotiin, tarvitsin tekemistä. Olen aina harrastanut liikuntaa ja liityin Helsingin kaupungin senioriliikuntaryhmiin. Näin Pitäjänmäen kirjaston ilmoitustaululla kerhojen ja yhdistysten esitteitä. En ole koskaan kuulunut yhdistyksiin enkä kokenut niiden toimintaan osallistumista itselleni ominaiseksi. Pitäjänmäen Eläkkeensaajien ohjelmasta huomasin, että yhdistyksellä on joogaryhmä. Se kiinnosti, samoin erilaiset retket. Tämä antoi sysäyksen liittyä yhdistykseen syksyllä

2019. Korona muutti suunnitelmat!

– Joogaa olen kaivannut, koska en koe saavani etäjoogasta sitä mitä livetapahtumasta. Retket ovat olleet antoisia hyvien ja asiantuntevien oppaiden ansiosta. Aina on mukava istahtaa valmiiseen ruokapöytään. Teatterissa ja konserteissa käyn myös mielelläni. Vaikka koen olevani luonteeltani ehkä enemmän

Riitta Pihl (vasemmalla) ja Maj-Len Remahl tutkivat Pitäjänmäen Eläkkeensaajien kevään ohjelmaa.

introvertti – sisäänpäin kääntynyt – niin kyllä toisten ihmisten tapaaminen ja vaikka vain joukossa oleminenkin tekee hyvää.

– Välillä tunnen olevani vapaamatkustaja, kun en koe kiinnostusta aktiivisempaan toimintaan. Olen ollut eläkkeellä vuodesta 2018. Tuntuu, että vasta nyt alan tottua ajatukseen itsestäni eläkeläisenä. Koen tällä hetkellä eläväni

hyvää elämää ikääntyneenä Suomessa, myöntää Riitta Pihl.

– En ajatellut ikääni ollekaan ennen kuin täytin 50 vuotta. Sitten iski ikäkriisi! Elettyä elämää oli todennäköisesti enemmän takana kuin edessäpäin. Nyt en enää 68-vuotiaana ole asiasta kauhuissani, vaikka elämän päättyminen on ikävin asia vanhenemisessa.

Kirsi Väänänen

Riitta Pihl on saanut olla terveenä ja iän mukanaan tuomiin muutoksiin kehossa hän myöntää suhtautuvansa mielenkiinnolla. Hän on tehnyt töitä vanhusten parissa koko työuransa. Nuorena oli tärkeää, kun pystyi auttamaan. Mitä enemmän ikää tuli sitä enemmän hoidettavien kohtaamiset ja elämäntarinat toivat mielekkyyttä työhön.

Monipuolinen ohjelma kiinnosti

Kirsi Väänänen ei ehtinyt olla pitkään eläkkeellä, kun hän päätti miehensä kanssa liittyä Reijolan Eläkkeensaajiin. Vireästi toimivassa joensuulaisessa yhdistyksessä on tarjolla monenlaista tekemistä. Kirsi on ehtinyt kokeilla vasta jumppaa ja bocciaa. Vuoroaan odottavat peli- ja kulttuurikerho, kuntotanssi ja kuoro.

– Olen joutunut terveydellisistä syistä eläkkeelle jo 60-vuotiaana. Päätös töiden loppumisesta tuntui pahalta. Olen sairastanut lapsesta saakka. Yritin kaikkeni eikä sitä arvostettu. Viimeksi tein töitä Omaishoidon tuessa.

– Ensin arkailin, kuulunko vielä eläkkeensaajien poruk-

kaan, kun monet heistä olivat äitini ikäisiä. Se oli turhaa. Yhdistykseen liittyminen oli helppoa, koska tunnen jäsenistä monia. Olin lapsena paljon molempien mummujen kanssa. Pidän kaikista vanhasta: esineistä, huonekaluista... Henkisesti koen olevani huivipäinen mummu.

Kun Väänäsen perheen kolme lasta harrastivat paljon, oli äitikin mukana riennoissa. Kirsi on ollut mukana päiväkotien, koulujen ja urheiluseurojen johtokunnissa ja joukkueissa.

– Sitä huomasi yhtäkkiä olevansa valmentajakurssilla, kohta valmentajana ja lopulta joukkueen johtajana. Pojan jääkiekkjoukkueessa kuljin nimellä väepeli Väänänen. Ne olivat hienoja vuosia. Nyt olemme paljon lastenlasten kanssa. Välillä meillä on hoidossa lasten ja heidän kaveriensa koiria.

Täysin torjuvasti Kirsi ei suhtaudu ajatukseen, että toimisi muutaman vuoden päästä aktiivisesti yhdistyksessä. Hän uskoo, että löytää vähitellen oman tapansa olla eläkkeellä.

Leena-Majja Tuominen

ASIAANTUNTIJA KERTOVAT

Minäkö muka vanha

Tutkijat pitävät 85-vuotiaita vanhoina. Mitä vanhempi henkilö, sitä korkeammalle ja ehdottomasti omaa ikäänsä korkeammalle hän asettaa vanhuuden rajan.

– Vanha on suhteellinen ja kulttuurisidonnainen käsite. Vanhuuden rajat ovat ristiriitaisia, epämääräisiä ja usein tarpeettomia. Suurin osa Suomen yli 65-vuotiaista elää arkeaan itsenäisesti. Nuoremmat eläkeläiset ovat nykyään parempikuntoisia kuin ennen ja vanhemmissakin ikääntyneissä on aktiivisia ja toimintakykyisiä kansalaisia. Yli 85-vuotiaiden keskimääräinen terveydentila ja toimintakyky ovat kuitenkin 15 viime vuoden aikana pysyneet suurin piirtein samalla tasolla. Iäkäänä miehet ovat parempikuntoisia kuin naiset. 70-vuotiaalla naisella on edessään keskimäärin 18 ja miehellä 15 elinvuotta, kertoo geriatri, lääkintöneuvos Pirkko Jäntti.

– Haurastuminen ja rainnastuminen alkaa 75–80-vuotiaana. Laitoshoidon uhka kasvaa yli 80-vuotiailla. Joka kolmas 75-vuotiaista ja joka toinen yli 85-vuotiaista tarvitsee apua päivittäin. Yksinäiseksi itsensä kokee 39 % yli 75-vuotiaista ja heistä kävelyvaikeuksia on joka kolmannella. Kun 60-vuotialta ja 90-vuotialta kysyttiin "Haluatteko elää 100-vuotiaaksi?", niin 60-vuotiaista joka neljäs halusi ja 90-vuotiaista joka toinen. Vuoden 2021 lopussa yli 100-vuotiaita oli Suomessa 1 038, heistä naisia 886 ja miehiä 132.

Elinajan odote	Tytöt	Pojat
1950	69 v	63 v
2021	84,5 v	78,9 v

– Miehet kuolevat nuorempina ja toimintakykyisempinä kuin naiset. Syynä ovat usein sydän- ja verisuonitaudit. Naisilla toimintakykyä huonontaa ns. hauraus-raihnaus-oireyhtymä, gerastenia, jota ei osata tunnustaa. Sen oireita ovat lihas- ja luukato, painonlasku, väsymys ja uupumus. Suomessa on hyvin monella hyvät mahdollisuudet elää hyvässä fyysisessä, psyykkisessä ja henkisessä kunnossa. Tämän edellytyksenä ovat kunnan ja toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät toimet koko yhteiskunnassa ja kaikilla vanhustyön sektoreilla, toivoo lääkintöneuvos Pirkko Jäntti.

Joka neljäs on eläkkeensaaja

Eläkejärjestelmämme pohja luotiin 1950- ja 1960-luvuilla. Kansaneläkejärjestelmä luotiin 1956. Kansaneläkkeestä tuli kaikille samansuuruinen peruseläke. Se oli useimmille ainoa eläketurva. Eläkkeen suuruus oli parhaimmillaankin noin 30 % keskimääräisestä palkasta. Yksityisten alojen työeläkejärjestelmä (TEL) tuli voimaan 1962. Sen tavoitetaso oli 40 % loppupalkasta.

Vuoden 1960 kansaneläke vastasi vuoden 2021 tasossa noin kahta sataa euroa. Tällä hetkellä täysimääräinen kansaneläke on yksin asuvalle 665,29 euroa/kk ja takuueläkkeen täysimäärä 837,59 euroa/kk. Eläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke oli 1 784 euroa/kk vuonna 2021, noin 55 % suhteessa keskipalkkaan. – Keskimääräinen kokonaiseläke on noussut viime vuosikymmeninä. Pelkkää kansaneläkettä saavien määrä on vähentynyt ja pitkään työeläkettä kartuttaneiden osuus kasvanut. Työurat ovat pidentyneet ja ansiotaso noussut, kertoo erikoistutkija VTT Ilari Ilmakunnas Eläketurvakeskuksesta.

– 1960-luvulla 65-vuotiaiden suhteellinen tuloköyhyys oli huomattavan yleistä. Tuloköyhyyden yleisyys tässä ikäryhmässä on laskenut ja se on, mittarista riippuen, hyvin lähellä koko väestön tasoa.

– Eläkkeellä ollaan aiempaa pidempään. Tilanne on osin muuttumassa, kun eläkkeelle siirtyminen on myöhentynyt melko voimakkaasti. Tämä on osin seurausta vanhuuseläkeiän nousemisesta vuoden 2017 eläkeuudistuksessa. Vuonna 2021 eläkkeellesiirtymisiän odote työeläkejärjestelmässä oli 62,4 vuotta.

– Vuonna 2021 oli Suomessa 1,5 miljoonaa omaa eläkettä saavaa, vanhuuseläkeläisiä heistä oli noin 80 %. Eläkkeensaajia oli 27 % väestöstä vuonna 2021, vuonna 1981 heitä oli 21 %.

– Suomi 2020-luvulla on 1960-lukuun verrattuna huomattavasti korkeamman elintason maa riippumatta ikäryhmästä tai elinkaaren vaiheesta. Kuitenkin haasteet, jotka liittyvät hyvinvointivaltion rahoittamiseen, eläkemaksujen kehitykseen ja hoitohenkilöstön määrään edellyttävät pitkäjänteistä varautumista, arvelee Ilari Ilmakunnas Eläketurvakeskuksesta.

Leena-Majja Tuominen